

Európai alapítvány
az élet- és
munkakörülmények javításáért

Második európai életminőség- felmérés – Első megállapítások

> összefoglaló <

„Mi lenne a legjobb módszer arra, hogy valamennyi európai polgár szociális jólétét elősegítsük a globalizálódó világban? ... A közpolitika sürgető felhívásai, mint például a „Növekedés és foglalkoztatás”, a lisszaboni stratégia és a nagyobb versenyképességre való ösztönzés önmagukban még nem a végső célokat jelentik, csak a célhoz – az európai polgárok jólétéhez – vezető eszközöket.”

A szociális valóság felmérése – Európai Politikai Tanácsadók Irodája, konzultációs anyag, 2007

Keret

Az európai életminőség-felmérés (EQLS) egyedülálló kísérlet az életminőség feltérképezésére országok széles körében. Meghatározó információforrás, amely megmutatja a bővítés legutóbbi két fordulója után az EU előtt álló társadalmi és gazdasági kihívásokat. A felmérés egyedülálló, objektív és szubjektív elemeket egyaránt tartalmazó képet ad a társadalmi helyzetről a kibővített Unióban.

Az „életminőség” nyilvánvalóan nagyon széles politikai érdekeltségi kört fog át, amelyen belül különösen fontos az életkorral, nemmel, egészséggel, jövedelemmel, társadalmi osztállyal és régióval kapcsolatos egyenlőtlenségek felmérése és értelmezése. Az Eurofound munkaprogramja ugyancsak hangsúlyozza, hogy az életminőség felmérését össze kell kapcsolni a foglalkoztatás, a munka-magánélet egyensúlya és a társadalmi kohézió változásaival, illetve a szociális védelem és a társadalmi jóléti szolgáltatások korszerűsítésével.

Az Eurofound megközelítése ilyenformán az életminőség átfogó fogalmára, és nem kizárólag az életkörülményekre összpontosít, az életminőséget pedig elsősorban az egyén saját ambícióinak megvalósítására való lehetőségeiben méri. A felmérés egyfajta eszköz az európai társadalmi helyzet dokumentálására és elemzésére, hogy ezáltal a szociálpolitikai vitához információt lehessen nyerni olyan kérdésekről, mint a változó családszerkezet, a társadalmi kirekesztés és a demográfiai kihívások.

A második európai életminőség-felmérés fontosabb eredményei 2009 tavaszán jelennek majd meg, ezt követően pedig részletesebb jelentések egész sora taglalja majd a főbb politikai témákat.

Főbb következtetések

Az európai polgárok jólétének javítása az uniós közpolitika elsődleges célja, így ezzel az európai országokban intézmények és szolgálatok széles köre foglalkozik. Ezek a gazdasági és szociális védelmi rendszerek maguk is folyamatos átalakulásban vannak, hogy megfeleljenek az új igényeknek, és az is nyilvánvaló, hogy az EU-tagállamokat tekintve mára jelentős különbségek éppúgy akadnak, mint hasonlóságok. Málta és Szlovénia például néhány szempontból Nyugat-Európa országaihoz igazodik, míg a földközi-tengeri tagállamok, Görögország, Olaszország és Portugália polgárainak nézetei és tapasztalatai gyakran jobban hasonlítanak az új tagállamok némelyikéhez, mint mondjuk a skandináv országokhoz.

Az élettől való elégedettség és a jövővel szembeni attitűdök terén – országok között, illetve országokon belül – megfigyelhető változatosság nyomatékosítja az életkörülmények és a mindennapi élettapasztalatok közötti jelentős egyenlőtlenségeket. A volt szocialista országokban a jólétet tekintve különösen nagy különbségeket lehet megfigyelni az egyes társadalmi és demográfiai csoportok között: az alacsony jövedelem komoly hátránnyal jár együtt, és az idősebbek kevésbé tűnnek elégedettnek a helyzetükkel.

Az életminőség nemcsak a másokhoz viszonyított körülményeket tükrözi; az EQLS sok esetben konkrét nélkülözést és hátrányokat is dokumentál, amilyen például a megfelelő mosdó és toalett létesítmények hiánya néhány országrészben. Az ingatlanulajdon értelemszerűen nem garancia a színvonalra, amint az tisztán látható néhány új tagállamban az ingatlanok jelentős részénél, amelyek nagy arányban magántulajdonban vannak, viszont erősen karbantartásra és felújításra szorulnának.

Az anyagi nehézségek ellenére figyelemre méltó, hogy a család mint a társadalmi beilleszkedés alapvető közege és a mindennapi étellel való elégedettség forrása milyen központi szerepet játszik minden országban. Azt is fontos elismerni, hogy az emberek elmondásuk szerint milyen gyakran ütköznek problémákba a családi felelősségek és a foglalkoztatási követelmények összeegyeztetésében. E téren lehetőség van az új fejlesztésekre úgy a munkahelyi politika, mint a helyi szolgáltatások terén.

A családi és a magánétellel való elégedettség általában véve magasabb, mint az alapvető közszolgáltatásokkal való elégedettség. A megkérdezettek nagy arányban számoltak be arról, hogy nehezen férnek hozzá az egészségügyi szolgáltatásokhoz, és aggályosnak találják az egészségügyi és gondozási szolgáltatások színvonalát. Tekintettel az öregedő európai társadalomra – és különösen figyelembe véve a rossz egészségi állapot és a rokkantság magas előfordulási arányát az új tagállamokban –, ez nagyon fontos kihívás.

A társadalom minősége helyi és általános szinten egyaránt az életminőség meghatározó eleme. Az EQLS eredményei a társadalmi bizalmat és az érzékelt társadalmi feszültségeket illetően nyomatékosítják, hogy sürgősen foglalkozni kell a társadalmi viszonyok és a társadalmi

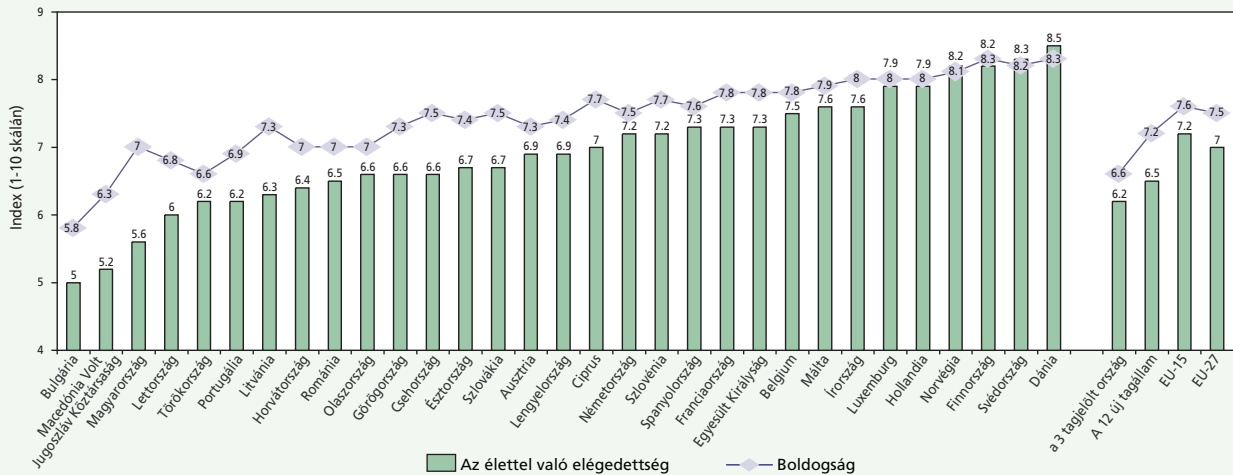
kohézió kérdéseivel. A társadalmi változás általában lassan, nehezen megy végbe; gazdasági zűrzavar idején azonban a társadalmi kirekesztés fokozódó veszélye mellett egyre nagyobb kihívásokkal néz szembe.

Az étellel való elégedettség

Az európaiak általában véve elégedettek az életükkel és boldogok. Az EU-27 átlaga tízes skálán az étellel való elégedettséget tekintve 7, a boldogságot tekintve 7,5. Mindazonáltal az étellel való elégedettség és a boldogság mértéke egyaránt változatos a különböző országokban. A boldogság szintje magasabb az étellel való elégedettségnél. A kettő közötti különbség különösen szembetűnő az alacsony jövedelmű országokban – a 12 új tagállamban és a 3 tagjelölt országban. Ez felhívja a figyelmet a mutatók jellegének különbözőségére: a boldogság inkább érzelmi alapú, kevésbé hat rá az életszínvonal, míg az elégedettségi mutatót jobban befolyásolják a társadalmi-gazdasági körülmények.

Az étellel való elégedettségben következetes különbségeket lehet felfedezni az országokon belüli társadalmi és gazdasági csoportok között.

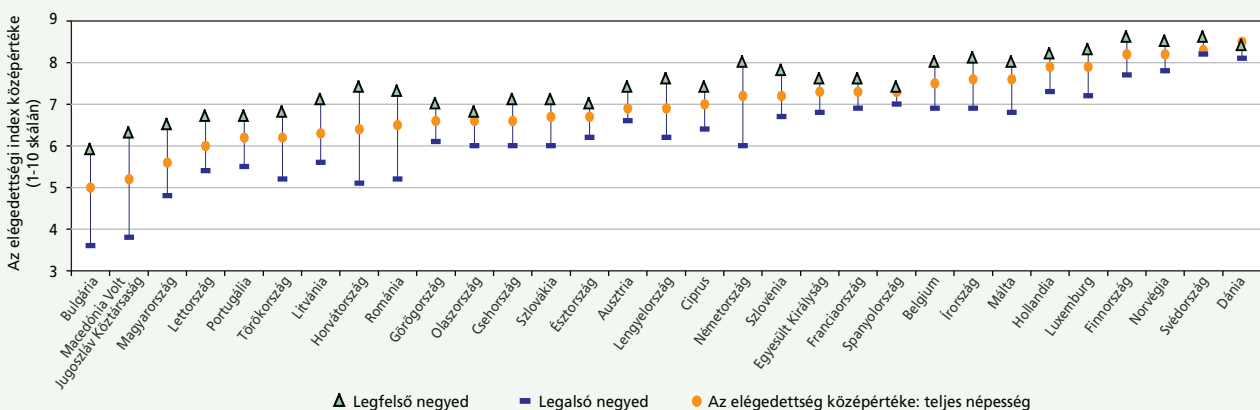
1. ábra: Az étellel való elégedettség és a boldogság indexe, országok szerint

29. kérdés: Mindent egybevéve, mennyire van megelégedve az életével mostanában? Helyezze el tízes skálán (1 = „nagyon elégedetlen”, 10 = „nagyon elégedett”). 42. kérdés: Mindent egybevéve, mennyire mondaná magát boldognak egy tízes skálán, ahol az [1] a „nagyon boldogtalan”, a [10] pedig a „nagyon boldog”.

Forrás: EQLS 2007, az ebben az összefoglalóban szereplő valamennyi számadat esetében.

2. ábra: Az étellel való elégedettség középértéke, jövedelmi negyed szerint

29. kérdés: Mindent egybevéve, mennyire van megelégedve az életével mostanában? Helyezze el tízes skálán (1 = „nagyon elégedetlen”, 10 = „nagyon elégedett”).

Több általános megállapítás is született.

- A magasabb jövedelmű, jó egészségnek örvendő, jól fizetett állásban dolgozó és magasabb iskolai végzettségű emberek nem meglepő módon elégedettebbek, boldogabbak és kiteljesedettebbek.
- A társal és gyermekekkel élő emberek ugyancsak boldogabbnak vallották magukat.
- Ezek a különbségek a 12 új tagállamban sokkal hangsúlyosabban jelentkeznek. Ezekben az országokban az életkor is fontosabb szerepet játszik: a fiatalabbak lényegesen boldogabbak, ami feltehetőleg a 12 új tagállam közül sokban lejátszódott politikai és társadalmi változások eredménye, mivel a fiatalabb polgárok előtt több lehetőséget nyitottak meg, mint az idősebb generáció előtt.

Optimizmus

Amikor a jövőről kérdezték az EU polgárait, 55%-uk vallotta magát optimistának, és e téren a két országcsoport – az EU-15 és a 12 új tagállam – átfogó átlagai között nagyon kicsi volt a különbség. Az EU-országok között, illetve ezeken a csoportokon belül viszont nagy különbségeket lehetett megfigyelni.

- Az optimizmus szempontjából a legmagasabb pontszámokat elérő négy skandináv ország mindegyikéről elmondható, hogy a válaszadók több mint háromnegyede optimistának vallotta magát a jövőt illetően.
- 20 másik országban a válaszadók fele vagy több mint fele pozitív várakozásokkal tekint a jövőre, és ebben a csoportban néhány új tagállam – Lengyelország, Szlovénia, Málta és Észtország – kifejezetten magas pontszámot ért el.
- Az EU-15 országai közül háromban (Franciaország, Olaszország és Portugália) a válaszadók kevesebb mint fele volt optimista a jövőt illetően. Ugyanez igaz a 12 új tagállam közül négyre – Csehországra, Bulgáriára, Magyarországra és Szlovákiára. A 31 ország közül az

optimisták aránya Magyarországon volt a legalacsonyabb, itt pesszimiztának jóval többen vallották magukat, mint optimistának.

Szubjektív jólét

Az átfogó szubjektív jólétet az elégedettséggel, a boldogsággal és az élet teljességével mérjük.

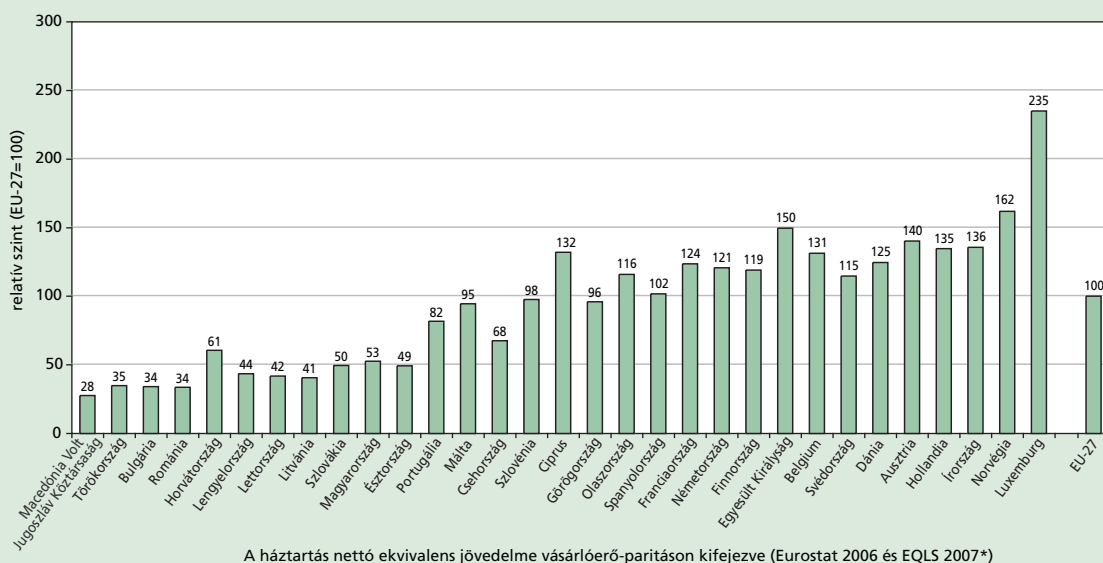
- A 12 új tagállam és a 3 tagjelölt ország többségében az EU-15 országaihoz viszonyítva alacsonyabb szintű a jólét.
- Az EU-15-ön belül nagy különbségek vannak. Az elégedettség legmagasabb szintjeit a skandináv országokból jelentették, Görögország, Olaszország és Portugália viszont a 12 új tagállamhoz közelebbi szinteket mutatott.
- Ugyanakkor a 12 új tagállam sem képez homogén tömböt: Bulgáriában, Magyarországon, Lettországon és Litvániában kifejezetten alacsony szintű jólétet figyeltek meg, míg Szlovénia és Málta közelíti az EU-15 országokban mért szinteket.

Jövedelem és nélkülözés

Az emberek életminőségének egyik meghatározó vonatkozása a háztartás jövedelmében tükröződő életszínvonal. Ebből a szempontból Európa-szerte szembeötlő egyenlőtlenségeket láthatunk: az EU-27-en belül Bulgáriában és Romániában majdnem olyan alacsony a háztartások jövedelme, mint az egyik tagjelölt országban, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságban. Európa leggazdagabb tagállamait az EU-15 országai között találjuk, amelyek közül egyébként mindegyik meghaladja az uniós átlagot, Görögország és Portugália kivételével. A háztartások jövedelme Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságban kevesebb mint egyharmada az EU átlagának; Luxemburgban ezzel szemben az EU-átlag több mint kétszerese.

Az országokon belüli egyenlőtlenségek ugyancsak jelentősek. A jövedelmi egyenlőtlenség Macedónia Volt

3. ábra: Az ekvivalens háztartási jövedelem középértéke országonként – 2006-os relatív szint (EU-27=100)

Megjegyzés: A jövedelmek egyenértékűsítése lehetővé teszi a különböző méretű és összetételű háztartások összehasonlítását.

Jugoszláv Köztársaságban és Törökországban a legnagyobb: a lakosság legtehetősebb 20%-ának jövedelme mindkét országban körülbelül tízszerese a legszegényebb 20% jövedelmének. Az EU-n belül Lettországon belül a legnagyobb az egyenlőtlenség, a leggazdagabbak körülbelül nyolcszor annyit keresnek, mint a legszegényebbek. A skála másik végén Dániát, Szlovéniát, Bulgáriát és Svédországot találjuk, ahol sokkal egyenlőbbek a viszonyok: ezekben az országokban a leggazdagabb polgárok csak körülbelül négyszeresét keresik a legszegényebbek jövedelmének.

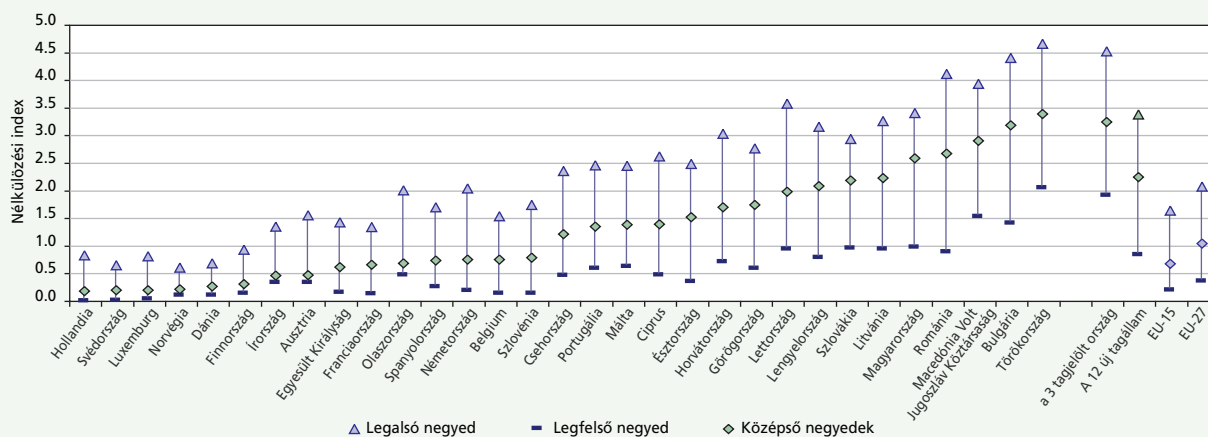
A munkanélküliek nem meglepő módon lényegesen alacsonyabb jövedelemmel rendelkeznek, mint a fizetett állásban dolgozók – az ekvivalens háztartási jövedelem a munkanélküliek esetében átlagosan fele a foglalkoztatottakénak. Ráadásul, amint azt más uniós statisztikák is megerősítik, a nők, az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők, a rossz egészségi állapotban lévő, illetve az özvegyek és elváltak szintén alacsonyabb háztartási jövedelemmel rendelkeznek.

A háztartások alapszükségei és a nélkülözés

Az EQLS számos nem monetáris jellegű mutatót kínál az életszínvonal és az anyagi körülmények mérésére. A polgárokat arról kérdezték, hogy egy hat tételből álló listáról nélkülözik-e a tételek bármelyikét amiatt, hogy nem engedhetik meg maguknak.¹ Ezzel a mércével mérve nyilvánvalóak a különbségek az európai országok között, illetve az országokon belül is. A 3 tagjelölt ország és a 12 új tagállam közül a legszegényebbek némelyikében a magasabb jövedelműek még mindig többet nélkülöznek, mint az EU-15 néhány országának szegényebb polgárai. Törökországban, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságban és Bulgáriában például a leggazdagabb polgárok is többet nélkülöznek, mint Hollandia, Svédország és Luxemburg legszegényebb lakói.

A nélkülözés terén tapasztalt egyenlőtlenség az egyes országokon belül is nagy különbségeket mutat: Romániában a legszegényebb polgároknak átlagosan négyet kell nélkülözniük az alapvető tételek közül, míg a leggazdagabbaknak csak egyet. Ezzel szemben Svédországban és Dániában ez a fajta egyenlőtlenség gyakorlatilag ismeretlen, mivel nagyon kevesekről mondható el, hogy több tételt is nélkülözniük kellene.

4. ábra: A nélkülözési index középértéke jövedelmi negyed szerint, országonként

Megjegyzés: A nélkülözési index nullától (semmilyen tétel nem hiányzik) hatig tart (mind a hat tétel hiányzik).

¹ Az otthon megfelelő fűtése, évi egy szabadság, új bútor az elhasznált darabok lecserélésére, hústartalmú étel kétnaponta, új ruhák, a vendégek szórakoztatásához szükséges hozzávalók.

Azoknak az aránya, akik az alapszükségek közül ötöt vagy hatot nem engedhetnek meg maguknak, az új tagállamokban ötszöröse az EU-15-ben tapasztaltnak. Az EU-15 országait általában véve az egyenlőség lényegesen magasabb foka jellemzi, mint a 12 új tagállamot és a tagjelölt országokat; Görögországban és Portugáliában viszont a 12 új tagállaméhoz hasonló mértékű az egyenlőtlenség.

A jövedelem hiányának kezelése

A háztartások többféleképpen próbálhatják kezelni az elégtelen jövedelem problémáját: saját fogyasztásukra szánt élelmiszert állítanak elő, többgenerációs háztartásokban élnek és osztoznak a költségeken, barátai vagy külön háztartásban élő családtagjaik támogatására számíthatnak. Mindezek a módszerek a szegényebb országokban sokkal általánosabbak. A 12 új tagállamban és a 3 tagjelölt országban (Ciprus és Málta kivételével) például az összes háztartás körülbelül fele megtermeli a saját fogyasztására szánt élelmiszer egy részét. Ausztriában, Belgiumban és Németországban ezzel szemben csak a háztartások nagyjából egy ötödéről mondható el ugyanez. Romániában a háztartások körülbelül 27%-át, Litvániában 25%-át a háztartáson kívüli személyek támogatják pénzzel vagy élelmiszerekkel, ami az EU-15-ben csak a háztartások 9%-ára igaz, Horvátországban és Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságban pedig a legszegényebb háztartások 21%-ában, illetve 30%-ában a család három generációja él együtt.

Család

A második európai életminőség-felmérés eredményei hangsúlyozzák a család részvételének mértékét a gyermek- és idősgondozásban, ami a legtöbb ember számára továbbra is az elsőszámú menedék, ahová vészhelyzetek esetén személyes támogatásért lehet fordulni; ez nyomatékosítja a családi kapcsolatok minőségét mint az életminőség legfontosabb aspektusát.

A háztartási kötelezettségek nem egyformán oszlanak meg a férfiak és a nők között, a nők nagyobb valószínűséggel számolnak be a gondozási

1. táblázat: Napi gondozás és házimunka, nemek és országcsoportok szerint (%)

	EU-27		EU-15		A 12 új tagállam		a 3 tagjelölt ország	
	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők	Férfiak	Nők
Gyermekgondozás és -nevelés	25	35	24	34	27	39	10	45
Főzés és házimunka	29	79	31	81	21	72	11	78
Idős/fogyatékkal élő rokonok gondozása	4	9	3	9	5	8	4	8

36. kérdés: Milyen gyakran vesz részt a következő tevékenységek bármelyikében, fizetett munkáján kívül? A számadatok azoknak az embereknek a százalékos arányát mutatják, akik a gondozási vagy háztartási feladatokban minden nap részt vesznek.

tevékenységekben való, napi szintű részvételről. A nők a háztartási feladatokra is sokkal több időt fordítanak. Az EU-27 országaiban a nők átlagosan heti 33 órát, a férfiak több mint 18 órát töltenek gyermekgondozással és -neveléssel, míg a nők heti 18 órát töltenek főzéssel és házimunkával, a férfiak pedig heti tizet.

Az európaiak többsége kevesebb időt tölt az idős és fogyatékkal élő hozzátartozók gondozásával, illetve önkéntes és karitatív tevékenységekben való részvétellel, mint házimunkával, ami heti egy alkalomnál kevesebbet jelent. Az EU-27-en belül az ilyen tevékenységekben részt vevők közül a férfiak átlagosan heti 11 órát, a nők 15 órát fordítanak idős vagy fogyatékkal élő rokonaik gondozására, önkéntes és karitatív tevékenységekben pedig a férfiak átlagosan heti hét órában, a nők heti hat órában vesznek részt.

Az európaiak rendszeres, gyakori kapcsolatban állnak családjuk más tagjaival és barátaikkal. Az EU-27-en belül az összes, külön háztartásban élő gyermekekkel rendelkező polgárok fele úgy nyilatkozott, hogy legalább naponta vagy kétnaponta személyes kapcsolatban van gyermekei közül eggyel vagy többel.

Általánossá vált a telefonos, e-mailés és postai kapcsolattartás: ugyanezen polgárok közül 75% számolt be arról, hogy ilyen formában legalább hetente egyszer kapcsolatba kerül gyermekeivel, közel fele pedig minden nap vagy kétnaponta.

Az emberek elmondásuk szerint összességében igen elégedettek a családi életükkel, és kisebb mértékben a társadalmi életükkel is – noha mindkettő összefüggésben van a jövedelemmel.

A munka és a magánélet egyensúlya

A családi élet, a személyes kötelezettségek és a hivatás közötti egyensúly megtalálásának lehetővé tétele a szociálpolitikai vitában központi kérdéssé lépett elő.

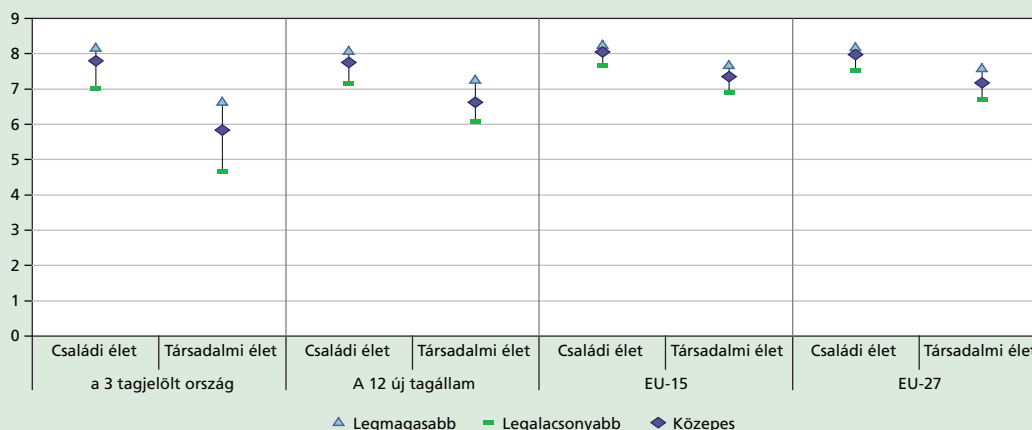
A foglalkoztatás általában véve jelentős mértékben növeli az étellel való elégedettséget. Az alapszintet nézve, a munkanélküliek általában sokkal nagyobb arányban számolnak be boldogtalanságról és depresszióról, mint a dolgozók. Mivel az emberek életének jelentős részét a munka teszi ki, a munka minősége kihat az életminőségre. A munka által támasztott követelmények, a családi kötelezettségek és a társadalmi élet összeegyeztetésének képessége – más szóval a munka és a magánélet közötti fenntartható egyensúly elérése – értelemszerűen javít az európaiak étellel való elégedettségén.

Az EU-27 országaiban a fizetett foglalkoztatásban álló polgárok közel fele (48%) nyilatkozott úgy, hogy legalább havonta egyszer a munkájukból kifolyólag túl fáradt a házimunkához, közel egy negyedük (22%) pedig azt mondta, hogy ez heti több alkalommal is bekövetkezik.

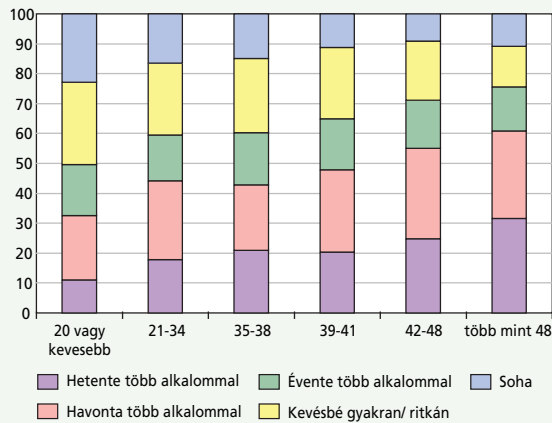
A munkavállalók hasonló, de kisebb arányokban nyilatkoztak arról, hogy nehézségeik vannak a családi kötelezettségeik teljesítésében a munkával töltött idő mennyisége miatt: 29% jelezte, hogy ez legalább havonta több alkalommal előfordul, 11%-nál pedig heti több alkalommal áll fenn ez a helyzet. A férfiak és nők között általános különbséget nem figyeltek meg, részben azért, mert a munka–magánélet egyensúlyával kapcsolatos problémák nyilvánvalóan összefüggenek a munkaórák számával.

Európa egészét tekintve úgy tűnik, hogy a munka–magánélet egyensúly problémái Európa délkeleti részén jellemzőbbek.

5. ábra: A családi és a társadalmi étellel való átlagos elégedettség, jövedelmi negyed szerint

6. ábra: Annak mértéke, hogy a polgárok mennyire fáradtak a háztartási feladatok ellátásához, munkaórák szerint (%)

11. kérdés. Az elmúlt év során milyen gyakran történt meg Önnel a következő? (1. Hetente több alkalommal, 2. Havonta több alkalommal, 3. Évente több alkalommal, 4. Kevésbé gyakran/ritkán, 5. Soha, 6. Nem tudja); Túl fáradtan jövök haza a munkából ahhoz, hogy az elvégzendő háztartási munkákból bármit is meg tudjak csinálni.

6. kérdés. Általában heti hány órát dolgozik/dolgozott (a főállásában), a fizetett vagy nem fizetett túlórákat is beleértve?

A „Nem tudja” válaszokat kizártuk az elemzésből.

- Horvátországban és Görögországban a dolgozó polgárok kicsivel több mint 70%-a mondta azt, hogy a munka miatt legalább havi több alkalommal túl fáradt a háztartási munkákhoz, a három tagjelölt országban pedig – Horvátország, Törökország és Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság – a polgárok valamivel több mint felének nehézséget okoz a családi kötelezettségek teljesítése, mivel a munkájuk túl sok időt vesz el.
- A munka magánéletre gyakorolt negatív hatásai a legritkábban Belgiumban, Olaszországban, Németországban, Hollandiában és Norvégiában fordulnak elő, ahol kevesebb mint 40% mondta azt, hogy legalább havi több alkalommal túl fáradt a háztartási munkához.
- Finnországban, Franciaországban és Svédországban a munkavállalók 20%-ának legalább havi több alkalommal nehézséget okoz a családi kötelezettségek teljesítése, a munkában töltött idő miatt.

A férfiak és nők foglalkoztatási helyzetét és a munkaidőrendszereket tekintve úgy tűnik, hogy sok országban a férfiak és – még inkább – a nők személyes körülményeikhez igazítják szakmai választásaikat (pl. hogy teljes vagy részmunkaidőben dolgoznak). A több fizetett munkaórában dolgozóknak több problémájuk akad a munka-magánélet közötti egyensúllyal. Az EU-ban a munkavállalók több mint egynegyede érzi úgy, hogy túl sok időt tölt munkával; ez a férfiaknál gyakrabban fordul elő, mint a nőknél.

Egészség és egészségügyi ellátás

Az európaiaknak fontos az egészség: az EU lakosságának 81%-a állította, hogy a jó egészség az életminőség szempontjából „nagyon fontos”. Ugyanakkor saját egészségi állapotát átlagosan mindössze az emberek 21%-a ítélte „nagyon jónak”, 46%-uk tartotta „jónak”, 25% mondta „tűrhetőnek”, 8% pedig „rossznak vagy nagyon rossznak”. A 3 tagjelölt országban és a 12 új tagállamban

többen ítélték „rossznak vagy nagyon rossznak” az egészségüket, mint az EU-15-ben: a 12 új tagállam és a 3 tagjelölt ország mindegyikéről elmondható, hogy saját bevallásuk szerint több nő szenved rossz egészségi állapottól, mint férfi; az EU-15 országaiban viszont nincs következetes különbség e tekintetben.

A rossz egészségi állapot nem meglepő módon összefügg az életkor növekedésével: az EU-27-ben a 18–34 év közöttiek kevesebb mint 2%-a számolt be nagyon rossz egészségről, míg a 65 év fölöttieknél ugyanez az arány 18% volt. A 12 új tagállamban élő időseknél azonban rosszabb a helyzet: 34% mondta rossznak az egészségét, miközben az EU-15-ben ugyanebben a korcsoportban 15% ez az arány.

Az összes országra igaz, hogy a szegényebbek gyakrabban számolnak be rosszabb egészségi állapotról: a jövedelem szempontjából a legsóvány negyedbe tartozók átlagosan 14%-a mondta rossznak az egészségét, szemben a legfelső negyed 4%-os arányával. Néhány országban azonban – Bulgáriában, Horvátországban, Magyarországon, Lettországon és Portugáliában – az alsó jövedelmi negyed 30%-a vagy még nagyobb része szenved rossz egészségtől; a társadalmi egyenlőtlenségek a rossz egészségi állapot és a fogyatékoság terén állandóak és mindenhol jelen vannak.

Mentálhigiénia

A mentálhigiénia a jólét és az életminőség egyik meghatározó aspektusa. Az átfogó mentálhigiéniai állapotokat tekintve (egy rövid WHO index alapján) az országok között jelentős különbségeket tapasztalhatunk. A jó mentálhigiénéért a legmagasabb pontszámot az EU-15 országai és Norvégia kapták, ezen belül Norvégiában volt a legmagasabb a pontszám, átlagosan 70. A skála alján Törökország áll 47 ponttal, utána következik Málta, Románia, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság és Lettország (mindegyik 53 és 55 pont között). A rangsor nem feltétlenül tükrözi egy adott ország helyzetét az általános egészség szempontjából: Ciprus és Málta egyaránt rosszabb helyezést ért el a vártnál, míg Magyarország mentálhigiénia terén előkelőbb helyre került.

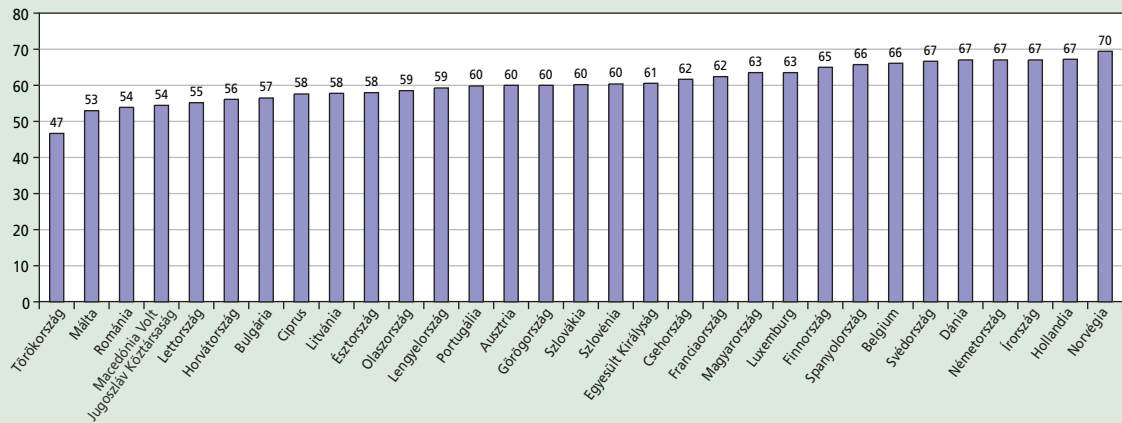
A mentálhigiénia és az általános egészség más tekintetben viszont hasonló mintákat mutat: a mentális egészség az idősök körében jellemzően rosszabb, a magasabb jövedelműek körében jellemzően jobb – ami a legtisztábban a 3 tagjelölt országban és a 12 új tagállamban mutatkozik –, illetve a férfiak körében valamivel jobb, mint a nőknél.

Egészségügyi szolgáltatások

Az egészségügyi ellátás szolgáltatásaihoz való hozzáféréssel kapcsolatos kérdések a szociális védelem szempontjából nagyon fontosak. Az európaiak jelentős számban számoltak be arról, hogy az egészségügyi ellátás szolgáltatásaihoz nehezen férnek hozzá. Több mint 25% érzi például úgy, hogy az orvosuk vagy a kórház túl messze van, több mint 38% tapasztalt késedelmet az orvosi időpontok megszerzésében, több mint 27%-nak pedig az orvos felkeresésével járó költségek okoztak nehézséget.

Az alacsony jövedelműeknek több nehézséget okoz a szolgáltatásokhoz való hozzáférés, mint a tehetősebbeknek, és ez a különbség a 3 tagjelölt országban és az új tagállamokban hangsúlyosabban jelentkezik. Az EU-15-ben a legalacsonyabb jövedelmi negyedbe tartozók 31%-a számára jelentenem problémát az orvos felkeresésével járó költségek; ez a legfelső negyedben 17%-ot érint. Az új tagállamokban ugyanez az

7. ábra: A mentálhigiéniai index középértéke, országonként (%)

Mentálhigiéniai index: 46.1–46.5 kérdés. Az alábbi öt állítás közül jelölje meg, hogy melyik fejezi ki legjobban az Ön közérzetét az elmúlt két hétben – Vidámnak, jókedvűnek éreztem magam; Nyugodt, kiegyensúlyozott voltam; Aktívnak, élettelinek éreztem magam; Reggelente frissen, kipihenten ébredtem; Az életem napi szinten tele volt engem érdeklő dolgokkal (állandóan, legtöbbször, az idő több mint felében, az idő kevesebb mint felében, az idő egy részében, soha); az összes állításra kapott összpontszámot (0–5) meg kell szorozni 4-gyel, így kapjuk meg a százalékarányt a 100-hoz képest.

arány 43%, illetve 29%, a 3 tagjelölt országban pedig 48%, illetve 22%.

Összességében nézve az EU-15 lakossága jellemzően többre értékeli az egészségügyi szolgáltatásokat, mint a többi európai. Az EU-15-ön belül az egészségügyi szolgáltatások megbecsültsége a földközi-tengeri országokban (Spanyolország kivételével) és Írországban a legkevésbé magas. A legtöbb országban az emberek jobbnak találják a gyermekgondozási szolgáltatásokat, mint az idősgondozásban nyújtottakat.

belül Olaszországban és Görögországban a legmagasabb. A 12 új tagállamban ritkább a magánúton történő bérbeadás, itt mindössze 5% él bérelt lakásban, szemben az EU-15-tel, ahol átlagosan 19%, a szociális lakhatás pedig Ausztriában, Németországban, Lettországban, Hollandiában és Lengyelországban a legfejlettebb, ahol az emberek több mint 15%-a él szociális vagy önkormányzati lakásban. Az albérlet a városi területeken és nem meglepő módon a fiatalok körében általánosabb jelenség.

A lakhatás minősége

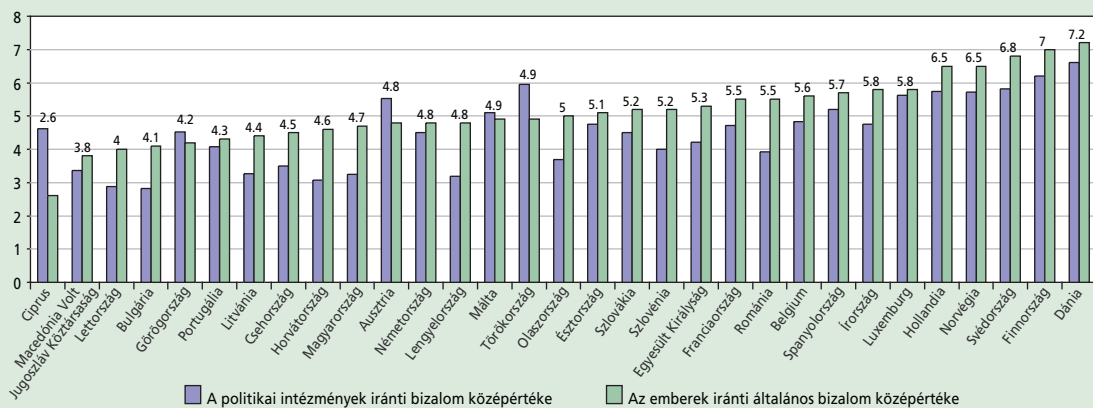
A lakhatás minősége az EU-15 országaiban összességében jobb, mint a 12 új tagállamban vagy a tagjelölt országokban: Finnországban mindössze 9% azoknak az aránya, akik a lakóhelyükön a hat fő probléma közül legalább kettővel szembesülnek, míg Romániában ez az arány 42%.² Nem meglepő módon a háztartási jövedelem összefügg a nem megfelelő színvonalú lakhatással, és ez a kapcsolat az új tagállamokban és a 3 tagjelölt országban erősebben megmutatkozik, mint az EU-15-ben. Dohos lakással vagy beázással az új tagállamokban a legsó jövedelmi negyedbe tartozók 29%-a találkozik, míg a legfelső jövedelmi negyedből csak 8%; az EU-15-ben a

Lakhatás, környezet és a társadalom minősége

Lakástulajdon

A lakástulajdon Európa-szerte igen változatos mintákat mutat. Az új tagállamokban a lakosság körülbelül háromnegyede saját tulajdonú, tehermentes ingatlanban lakik (ez az arány Romániában, Bulgáriában és Litvániában a 80%-ot is meghaladja). Az EU-15-ben átlagosan 40% a teljesen saját tulajdonú ingatlanban élők aránya, ezen

8. ábra: Az emberek, illetve a politikai intézmények iránti bizalom, országonként (%)

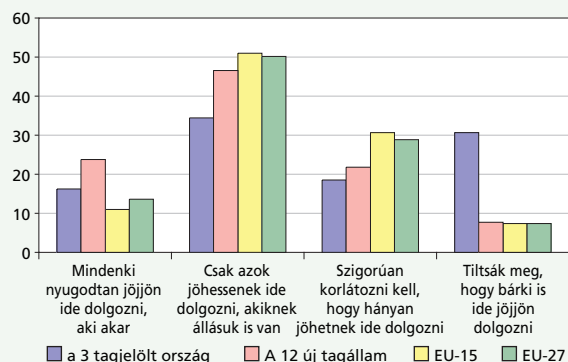

23. kérdés: Általában véve, melyik állítással ért egyet: hogy az emberek többségében meg lehet bízni, vagy hogy az emberekkel kapcsolatban nem lehet elég óvatosnak lenni? Adja meg egy tízes skálán, ahol az 1 azt jelenti, hogy nem lehet elég óvatos az ember, a 10 pedig, hogy a legtöbb ember megbízható.

27.1 kérdés: Mondja meg, Ön személy szerint mennyire bízik a következő intézményekben, egy tízes skálán, ahol az [1] azt jelenti, hogy „semennyire nem bízok az intézményekben”, a [10] pedig azt jelenti, hogy „teljes mértékben megbízok az intézményekben”. (NEMZETISÉGI) parlament, a kormány, a politikai pártok.

² A hat lehetséges probléma a következő: nincs elegendő hely; rohadnak az ablakok, ajtók vagy a padló; dohosság vagy beázás van a falakban vagy a tetőben; nincs a lakásban vízóblítéses toalett; nincs kád vagy zuhanyzó; nincs hely kiültni.

9. ábra: A migránsokkal szembeni attitűdök országcsoportok szerint (%)

26. kérdés: Mit gondol arról, amikor más országok lakói ide települnek? Ön szerint a kormánynak a felsoroltak közül melyik álláspontot kellene képviselnie?

legelső jövedelmi negyedben a háztartások 18%-át érinti a doh vagy az ázás, a leggazdagabb háztartások közül pedig 9%-ot. A 12 új tagállamban a legelső jövedelmi negyedbe tartozók közül 28%-nál nincs kád vagy zuhanyzó a lakásban.

Helyi környezet

Komoly különbségeket figyelhetünk meg azon a téren, hogy az európaiak milyennek érzékelik helyi környezetük minőségét. Olaszországban az emberek 83%-a volt elégedetlen a hat fő környezeti szempont közül kettővel vagy többel,³ szorosan utána következett Bulgária (82%), Lengyelország (79%) és Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság (77%). A környezetükkel kapcsolatban több panaszt a 12 új tagállam lakosai hoztak fel a legnagyobb valószínűséggel, a legkevésbé elégedetlenek pedig a skandináv országokban, Ausztriában, Németországban és Hollandiában mutatkoztak.

A társadalom minősége

Bizalom a többi ember és az intézmények iránt

Amikor a többi ember iránti bizalmukat kellett megítélni egy tízes skálán, a legmagasabb szintű bizalomról a skandináv országok és Hollandia lakossága nyilatkozott (6,5–7,2 pont között). A legalacsonyabb bizalmi szintet Ciprus lakói fejezték ki (mindössze 2,6 ponttal), a második helyen pedig Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság állt (3,8).

A munkanélküliek kevésbé bíznak másokban, de ez más kiszolgáltatott csoportok tagjairól is elmondható – itt említhetjük például a rossz egészségi állapotban lévőket

vagy az egyedülálló szülőket. Az életkornak is van szerepe, de ez nem egységes a különböző országokban. Míg az EU-15-ben és a 3 tagjelölt országban a legnagyobb bizalmat a 65 év felettek korcsoportjában figyelték meg, a 12 új tagállamban a 18–34 év közöttiek tanúsítják a legtöbb bizalmat, ami talán a gazdasági átmenet eltérő generációs hatásait tükrözi.

A mások iránti bizalom szintje nem mindig tükrözi a közintézmények, például a parlament, a kormány és a politikai pártok iránti bizalmat. A kelet-európai új tagállamokban – illetve Olaszországban és Portugáliában – bíznak legkevésbé a politikai intézményekben. A skandináv országok és Törökország polgárai tanúsították a legnagyobb bizalmat az intézményeik iránt.

A társadalmi csoportok közötti feszültségek

A válaszadókat arra kérték, hogy ítélik meg az országukban élő különböző társadalmi csoportok közötti feszültség mértékét. A gazdagok és szegények közötti feszültséget a 3 tagjelölt ország és a 12 új tagállam polgárai ítélték jellemzőbbnek (ami a piacgazdaságra való átállás nyomán támadt nagyobb jövedelmi egyenlőtlenségeket tükrözheti ezekben az országokban). Az EU-15 polgárait ezzel ellentétben jobban aggasztják a különböző faji vagy etnikai csoportok közötti feszültségek, ami talán abból ered, hogy a bevándorlás ezekben az országokban az elmúlt évtizedekben magasabb szinten zajlott.

Módszertan

A második európai életminőség-felméréshez szükséges adatgyűjtés 2007 végén történt, a 27 EU-tagállamban, a három tagjelölt országban (Horvátország, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság és Törökország) és Norvégiában. Az átlagok kiszámításakor az országokat négyféleképpen csoportosították: a jelenlegi 27 tagállam (EU-27), a 2004 előtt tagállammá vált 15 ország (EU-15), a 2004-ben és 2007-ben csatlakozott 12 ország (a 12 új tagállam) és a 3 jelenlegi tagjelölt ország (a 3 tagjelölt ország).

Valamennyi átlag lakosság szerint súlyozott. Ez azt jelenti, hogy az országcsoportonkénti átlagok (EU-15/12 új tagállam/3 tagjelölt ország) teljes mértékben tükrözik az egyes országok lakosságának méretét. Emiatt a 12 új tagállamra vonatkozó átlagban Lengyelország és Románia, míg a 3 tagjelölt ország átlagában Törökország adatai dominálnak. Ebből kifolyólag az olvasónak ügyelnie kell arra, hogy a többi országra vonatkozó átlagok nem feltétlenül érvényesek az adott csoportba tartozó országok többségére, mivel az átlag az érintett országok erősen eltérő népességméretét tükrözi.

³ Zaj, légszennyezettség, a zöldterülethez való hozzáférés hiánya, a csapvíz minősége, bűnözés/erőszak, szemét az utcákon.

Bővebb információ

Teresa Renehan, tájékoztatásért felelős összekötő tisztviselő:
ter@eurofound.europa.eu

Európai alapítvány az élet- és munkakörülmények javításáért
(European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions)

Wyattville Road, Loughlinstown, Dublin 18, Ireland

Telefon: (+353 1) 204 31 00

E-mail: postmaster@eurofound.europa.eu

Weboldal: <http://www.eurofound.europa.eu>

Kiadóhivatal

Publications.europa.eu